

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ V KYBERPROSTŘEDÍ

**průvodce předmětem pro studijní program
Sociální patologie a prevence**

Autor: Stanislava Hoferková

Úvod do studia předmětu (anotace)

Předmět navazuje na předchozí předměty (zejména sociální patologie, prevence sociálně patologických jevů, trestní právo, poruchy chování dětí a mládeže apod.) a rozpracovává problematiku kyberohrožení. V tomto předmětu je pozornost věnována vybraným rizikovým jevům v kyberprostředí, zejména kyberšikaně, kybergroomingu, sextingu, kyberstalkingu, nomofobii a dalším. Předmět seznamuje studenty s významnými projekty, které se touto problematikou zabývají. Dále poznatky aplikuje na prevenci kyberohrožení v současném českém školství.

Obsah opory je rozčleněn do 8 studijních celků, které kopírují jednotlivá témata probíraná v rámci prezenční formy studia. Témata jsou konzultována také v kombinované formě studia v redukované podobě. Kontrolní otázky umožňují studentovi ověřit pochopení dané látky a odkazují na samostudium.

Tato studijní opora nenahrazuje studentovi učebnici či studijní text, přináší mu však základní orientaci v předmětu a v probíraných tématech, odkazuje na literaturu a další zdroje nezbytné při studiu předmětu.

Osnova předmětu

- 1 Rizika kyberprostředí
- 2 Kyberšikana
- 3 Kybergrooming
- 4 Sexting
- 5 Netolismus a online gambling
- 6 Nomofobie
- 7 Další rizikové jevy v kyberprostředí
- 8 Projekty a prevence ve školním prostředí

Literatura

Základní literatura:

- HOFERKOVÁ, Stanislava, KRAUS, Blahoslav a BĚLÍK, Václav. *Sociální patologie a prevence pro studenty učitelských oborů*. Vydání: první. Hradec Králové: Gaudeamus, 2017. 146 stran. ISBN 978-80-7435-686-5.
- KOPECKÝ, Kamil a kol. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 169 stran. Monografie. ISBN 978-80-244-4861-9.

Další doporučená literatura a zdroje:

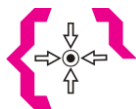
- ECKERTOVÁ, Lenka a DOČEKAL, Daniel. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013. 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5.
- HOLLÁ, Katarína. *Sexting a kyberšikana*. Vydanie: prvé. Bratislava: Iris, 2016. 165 stran. ISBN 978-80-8153-061-6.
- KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. 1. vydání. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. 522 stran. CZ.NIC; 14. publikace. ISBN 978-80-88168-15-7.
- KOPECKÝ, Kamil. Trpíte nomofobií? Otestujte se!. *E-Bezpečí* [online]. 2015 [cit. 2019-01-06]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/1059-nomofobie>
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (dokument č.j. 21291/2010-28). 2010. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2010 [cit. 2017-05-23]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/dokumenty-13>
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013 – 2018. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2013 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/strategie-a-koncepce-ap-msmt>
- Projekt E-bezpečí: www.e-bezpeci.cz
- RVP pro základní vzdělávání. NÚV – Národní ústav pro vzdělávání [online]. 2017 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

- SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. 1. vyd. Brno: Host, 2014. 341 s. ISBN 978-80-7294-872-7.
- SPITZER, Manfred. *Kybernemoc!: jak nám digitalizovaný život ničí zdraví*. Překlad Iva Zündorf. První vydání. Brno: Host - vydavatelství, s.r.o., 2016. 388 stran. ISBN 978-80-7491-792-9.
- Star Wars Kid: <http://www.youtube.com/watch?v=HPPj6viIBmU&feature=related>
- ŠEVČÍKOVÁ, Anna a kol. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 183 s. Psyché. ISBN 978-80-210-7527-6.
- Webové stránky MŠMT: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

Požadavky na ukončení předmětu:

- návrh projektu prevence kyberohrožení a jeho obhajoba.

Význam ikon v textu

Cíle

na počátku každé kapitoly konkretizují výukový cíl kapitoly.

Časová náročnost

udává, kolik času zpravidla potřebuje student k prostudování kapitoly.

Pojmy k zapamatování

jsou soupisem důležitých pojmů a hlavních bodů, které by student při studiu tématu neměl opomenout.

Poznámka

obsahuje doplňující, upřesňující nebo méně důležité informace.

Kontrolní otázky

umožňují studentovi ověřit porozumění textu a osvojení problematiky.

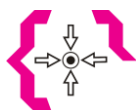
Literatura

je soupisem zdrojů použitých v kapitole a slouží také pro doplnění a rozšíření poznatků.

Obsah

1	Rizika kybeprostředí	7
2	Kyberšikana.....	12
3	Kybergrooming	17
4	Sexting.....	21
5	Netolismus a online gambling.....	24
6	Nomofobie.....	28
7	Další rizikové jevy v kyberprostředí	32
8	Projekty a prevence ve školním prostředí	37

1 RIZIKA KYBEPROSTŘEDÍ

Cíle

Po prostudování této kapitoly:

- Dokážete vymezit nejen negativa ale také pozitiva užívání informačních a komunikačních technologií (ICT).
- Budete schopni vyjmenovat rizikové skupiny.
- Porozumíte označení „řidičský průkaz na internet“.
- Vymezíte rozdíly mezi počítačovou a mediální gramotností.
- Budete schopni vysvětlit, jak získávají žáci mediální gramotnost v prostředí školy.
- Dokážete vyjmenovat rizikové jevy, které jsou s kyberprostorem spojeny.

Časová náročnost

3 hodiny

Pojmy k osvojení

- Pozitivní a negativní vlivy ICT
- Rizikové skupiny
- Mládež
- „Řidičský průkaz na internet“
- Sociálně ohrožení jedinci v rámci
- Senioři
- Počítačová gramotnost
- Mediální gramotnost
- Mediální výchova
- Rizikové jevy spojené s kyberprostedím
- Netholismus (netolismus, netománie)
- Nomophobia (nomofobie)

- Cyber bullying (kyberšikana)
- Cyber grooming (kybergrooming)
- Cyber stalking (kyberstalking)
- Happy Slapping
- SMS Spoofing
- Phishing a Pharming
- Spam a hoaxing
- Patologické komunikační techniky (Flaming)

Pozitivní a negativní vlivy ICT

Informační a komunikační technologie (ICT) se stávají nedílnou součástí našeho života. Virtuální život je pro nás stále více významnější.

Pozitivní vlivy ICT na děti a mládež:

- Informace
- Vzdělávání zábavnou formou
- Vytváření virtuálních sociálních skupin
- Rozvoj logického myšlení
- Získávání nových dovedností,...

Negativní vlivy ICT na děti a mládež

- Nekritické přebírání informací
- ICT jako „žrout času“
- Závislost
- Slabá sociální inteligence
- Negativní vliv na fyzický stav (obezita, páteř, zrak, bolesti hlavy)
- Počítačové hry (vybíjení či podpora agrese?)
- Zneužití ICT
- Rizikové jevy v kyberprostředí

Ve virtuálním životě můžeme rozlišit **rizika** pramenící z:

- A. Rozdílného pojetí času a prostoru
- B. Rozdílného chování lidí
- C. Povahy a možností virtuálního prostředí

Rizikové skupiny

1. Mládež („řidičák“ na internet)

- nižší smysl pro zodpovědnost
- nerespektují soukromí a zároveň nechrání vlastní
- neuvažují v horizontu budoucnosti

České děti obecně:

- mají problémy s kritickou percepcí informací (reklama)
- jsou snadno manipulovatelné
- aktivně se podílejí na vytváření virtuálních komunit
- jsou počítačově gramotné, mají problémy s mediální gramotností
- mají rády anonymitu, kterou jim ICT poskytují

2. Sociálně ohrožení jedinci v rámci

- rodiny – únik z reality
- komunity obecně (osamělá žena – sňatkový podvodník, ostrakizovaný spolužák)
- finanční situace

3. V budoucnu senioři?

Poznámka

Ukázkový případ (Hoferková, Kraus, Bělík, s. 2017):

Filip (9 let) je chlapec 3. třídy základní školy. Ve svém věku má už šestý mobilní telefon, tablet a další technologie. Rodiče jej v používání informačních technologií velmi podporují, protože sami je mají jako koníček. Na rozdíl od spolužáků má povoleno od rodičů používání datových

pře-nosů, stahuje si nejnovější aplikace, mobilní telefon má plný her. Ve školní třídě je jediný, kdo má svůj účet na sociálních sítích Facebook a Twitter. Je na nich online 24 hodin denně a cca 8 – 10 hodin skutečně aktivní. Má vlastní YouTube kanál a denně posílá cca 200 zpráv za den jak pomocí SMS, tak přes Messenger. Filip má problémy s mezilidskou komunikací, nedokáže řešit běžné denní situace, zhoršuje se jeho prospěch. Je nesoustředěný, špatně čte. I jeho zdraví se začíná zhoršovat. Lékař mu diagnostikoval skoliózu páteře. Brní mu levá ruka, protože má pravděpodobně přiskřípnutý nerv, slzí mu oči, jeho fyzická kondice je velmi špatná. Od lékaře má nakázanou zdra-votní tělesnou výchovu, do které dochází. Také má doporučené omezení všech digitálních technologií, což nedodržuje.

Počítačová gramotnost = jeden ze základních požadavků kladených na zaměstnance

X

Mediální gramotnost = kompetence získávaná i v prostředí školy (Mediální výchova)

Rizikové jevy spojené s kybeprostředím

- Netholismus (netolismus, netománie)
- Nomophobia (nomofobie)
- Cyber bullying (kyberšikana)
- Cyber grooming (kybergrooming)
- Cyber stalking (kyberstalking)
- Happy Slapping
- SMS Spoofing
- Phishing a Pharming
- Spam a hoaxing
- Patologické komunikační techniky (Flaming)

Kontrolní otázky

1. Zamyslete se nad tím, jaká negativa a pozitiva vám osobně přináší užívání informačních a komunikačních technologií (ICT).
2. Vyjmenujte rizikové skupiny, zamyslete se nad tím, proč senioři patří (budou patřit) mezi ohrožené skupiny.
3. Vysvětlete označení „řidičský průkaz na internet“. Vytvořte soubor požadavků, na základě kterých by jedinec obdržel toto oprávnění.
4. Vysvětlete rozdíly mezi počítačovou a mediální gramotností.
5. Vyhledejte, v rámci kterých předmětů mohou žáci získat mediální gramotnost. (Doporučený zdroj: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání)
6. Co označuje multitasking? (Doporučený zdroj: Spitzer, 2014)

Literatura

HOFERKOVÁ, Stanislava, KRAUS, Blahoslav a BĚLÍK, Václav. *Sociální patologie a prevence pro studenty učitelských oborů*. Vydání: první. Hradec Králové: Gaudeamus, 2017. 146 stran. ISBN 978-80-7435-686-5.

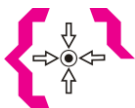
KOPECKÝ, Kamil a kol. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 169 stran. Monografie. ISBN 978-80-244-4861-9.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.

SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. 1. vyd. Brno: Host, 2014. 341 s. ISBN 978-80-7294-872-7. - Multitasking: narušená pozornost

SPITZER, Manfred. *Kybernemoc!: jak nám digitalizovaný život ničí zdraví*. Překlad Iva Zündorf. První vydání. Brno: Host - vydavatelství, s.r.o., 2016. 388 stran. ISBN 978-80-7491-792-9.

2 KYBERŠIKANÁ

Cíle

Po prostudování této kapitoly:

- Dokážete definovat kyberšikany.
- Umíte vysvětlit základní rysy kyberšikany v souvislosti s klasickou šikanou „face to face“.
- Rozeznáte kyberšikanu přímou a v zastoupení.
- Dokážete vyjmenovat a vysvětlit formy kyberšikany.
- Znáte dopady kyberšikany na oběť.
- Znáte a dokážete vysvětlit některé mýty o kyberšikaně.
- Seznámíte se s metodickým materiálem MŠMT ke kyberšikaně.

Časová náročnost

3 hodiny

Pojmy k osvojení

- Kyberšikana (kybernetická šikana, cyberbullying)
- Rysy kyberšikany
- Kyberšikana přímá, kyberšikana v zastoupení
- Formy kyberšikany
- Happy slapping
- Kyberstalking
- Dopady kyberšikany na oběť
- Mýty o kyberšikaně

Kyberšikana je novou formou šikany, je to opakující se a nepřátelské chování, jehož cílem je ublížit oběti za použití informačních a komunikačních technologií, nebo ve virtuálním prostředí.

- kybernetická šikana, cyberbullying

Rysy kyberšikany

- nestálost místa a času útoků
- velmi početné publikum
- širší profil útočníka – i fyzicky slabší jedinci
- anonymita útočníka (odhalení totožnosti)
- pomoc publika – „divákem“ kdokoliv na světě
- může chybět úmysl poškodit, ublížit apod.
- nemusí se vyskytovat opakovaně

Kyberšikana přímá: útočník → oběť

Kyberšikana v zastoupení: útočník → třetí osoba → oběť

Základní formy kyberšikany

- Publikování ponižujících záznamů nebo fotografií (např. v rámci webových stránek).
- Ponižování a pomlouvání (denigration).
- Krádež identity (impersonation), zneužití cizí identity ke kyberšikaně nebo dalšímu sociálně patologickému jednání (např. zcizení elektronického účtu).
- Ztrapňování pomocí falešných profilů (např. v rámci sociálních sítí, blogů).
- Provokování a napadání uživatelů v online komunikaci (flaming/bashing) především prostřednictvím veřejných chatů.
- Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť (trickery/outing).
- Vyloučení z virtuální komunity (exclusion) (např. ze skupiny přátel v rámci sociální sítě).
- Obtěžování (harassment) např. opakovaným prozváněním, voláním nebo psaním zpráv.
- Kyberšikana spojená s online hrami (např. krádeže virtuálních postav či předmětů s následným vydíráním, vyhrožováním).

- Tzv. happy slapping (fyzický útok spojený s vytvořením záznamu, který je umístěn do prostředí internetu a dále sdílen).
- Tzv. kyberstalking (forma na pomezí stalkingu a kyberšikany, ve které dochází k dlouhodobému obtěžování oběti v kyberprostoru).

Poznámka

Kyberšikana je komplex jevů a její projevy vznikají kombinací tří základních složek – použité formy psychické šikany, formy šikanujícího obsahu a nástroje pro její šíření. Kombinací jednotlivých složek pak vzniká konkrétní forma kyberšikany, např. vydírání pomocí fotografií v prostředí sociálních sítí. (Kopecký a kol., 2015, s. 16)

Použité formy psychické šikany	Formy šikanujícího obsahu	Nástroje pro šíření kyberšikany
Dehonestování (ponižování, nadávání, urážení)	Text	Veřejné chaty (textové, videochaty), e-maily, instant messengery, ankety, sociální sítě, virtuální vzdělávací prostředí, online hry, VoIP, SMS, MMS, webové stránky, online datová úložiště (cloud) atd.
Pomlouvání	Videozáznam	
Provokování	Audiozáznam	
Vyhrožování, zastrašování	Grafický záznam (fotografie, obrázek, karikatura)	
Vydírání	Volání, prozvánění	
Obtěžování	Krádež identity ¹	
Pronásledování	Atd.	

Některé dopady kyberšikany na oběť

- strach, stres,
- změna v sebepojetí a sebehodnocení,
- výskyt depresivních a neurotických obtíží,

- poruchy spánku,
- pocit neřešitelnosti situace, ztráta životní pohody,
- výskyt zkratkovitého jednání, suicidální myšlenky,
- zvyšující se bezdůvodná agrese a impulsivnost,
- celková psychická nestabilita,
- trauma a posttraumatická stresová porucha.

Mýty o kyberšikaně

Mýtus 1 – Všichni vědí, co je kyberšikana.

Mýtus 2 – Kyberšikana dosahuje epidemiologických hranic.

Mýtus 3 – Kyberšikana způsobuje sebevraždu.

Mýtus 4 – Kyberšikana je rozšířena více, než tradiční šikana.

Mýtus 5 – Stejně jako tradiční šikana, je i kyberšikana rituálem, prostřednictvím kterého teenageři získávají zkušenosti.

Mýtus 6 – Původci kyberšikany jsou vyvrženci, nebo jednoduše „známé firmy“.

Mýtus 7 – Kyberšikanu lze zastavit vypnutím počítače nebo mobilního telefonu.

Kontrolní otázky

1. Definuujte kyberšikanu.
2. Vymezte shodné a rozdílné znaky mezi kyberšikanou a klasickou šikanou „face to face“.
3. Vyjmenujte některé formy kyberšikany. Zamyslete se, zda jste se staly někdy obětí či agresorem některé formy kyberšikany.
4. Objasněte některé mýty o kyberšikaně. (Doporučený zdroj: Kopecký a kol., 2015)
5. Seznamte se s metodickým materiálem MŠMT ke kyberšikaně. (Doporučený zdroj: webové stránky MŠMT <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>)
6. První závažný případ kyberšikany byl tzv. „Star Wars Kid“ (<http://www.youtube.com/watch?v=HPPj6viIBmU&feature=related>). Pokuste se vyhledat detaily případu.

Literatura

HOFERKOVÁ, Stanislava, KRAUS, Blahoslav a BĚLÍK, Václav. *Sociální patologie a prevence pro studenty učitelských oborů*. Vydání: první. Hradec Králové: Gaudeamus, 2017. 146 stran. ISBN 978-80-7435-686-5.

KOPECKÝ, Kamil a kol. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 169 stran. Monografie. ISBN 978-80-244-4861-9.

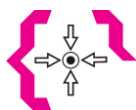
HOLLÁ, Katarína. *Sexting a kyberšikana*. Vydanie: prvé. Bratislava: Iris, 2016. 165 stran. ISBN 978-80-8153-061-6.

KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. 1. vydání. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. 522 stran. CZ.NIC; 14. publikace. ISBN 978-80-88168-15-7.

Star Wars Kid: <http://www.youtube.com/watch?v=HPPj6viIBmU&feature=related>

Webové stránky MŠMT: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

3 KYBERGROOMING

Cíle

Po prostudování této kapitoly:

- Dokážete charakterizovat kybergrooming včetně cíle.
- Rozeznáte kybergrooming od jiných forem manipulace.
- Umíte popsat fáze kybergroomingu.
- Dokážete popsat, kdo se nejčastěji stává obětí kybergroomingu.
- Víte, kdo může být agresorem.
- V návaznosti na předchozí kapitoly umíte navrhnout prevenci kybergroomingu ve školním prostředí.

Časová náročnost

3 hodiny

Pojmy k osvojení

- Kybergrooming
- Psychická manipulace
- Zneužití
- Fáze kybergroomingu
- Oběti kybergroomingu

Kybergrooming představuje nebezpečné chování dospělých osob, které se prostřednictvím manipulativních technik a navázáním „přátelství“ v internetovém prostoru snaží dostat své oběti na schůzku v reálném světě.

- cílem bývá sexuální zneužití, točení a focení pornografie, nucení k prostituci

- druh psychické manipulace realizované prostřednictvím internetu, mobilních telefonů a dalších souvisejících technologií
- nejohroženější skupinou děti a dospívající ve věku 6 – 15 let

Fáze kybergroomingu

1. Vzbuzení důvěry a snaha izolovat oběť (citlivá témata, izolace od rodičů a kamarádů, získání materiálu k vydírání – např. foto či citlivá informace).
2. Podplácení dárky či službami, budování kamarádského vztahu (peníze, kredit, hračky, oblečení, počítačové hry).
3. Vyvolání emoční závislosti oběti na osobě útočníka (sdílení tajemství, exkluzivní přátelství, propracované vydírání).
4. Osobní setkání + důsledky (park, ZOO, kino, diskotéka, klub, byt groomera).

Poznámka

Jiří Kadrnožka

MF DNES už před časem odhalila muže, který na internetu lákal dítě k sexu. Na osmadvacetiletého Jiřího Kadrnožku narazili redaktoři MF DNES na dětských diskusních stránkách, kde pod přezdívkou Jirzin napsal: "Najde se tady holka, která mi ho vy...?" (Následoval vulgární výraz pro uspokojení muže rukou.) Redaktoři si s ním pak psali pod identitou jedenáctileté Terezy. Kadrnožka se zajímal o to, jak vyspělé už je její tělo. S domnělou dívkou vystupující jako Terezička44 si nakonec smluvil schůzku, na kterou posléze přišel. Když zjistil, že ve skutečnosti má schůzku s redaktory, utekl. Policie ho později dostihla na základě fotografie zveřejněné v novinách – poznala ho jeho bývalá kolegyně. Původně za svůj prohřešek dostal Kadrnožka podmínku na dva roky, kterou mu soud později snížil na rok díky tomu, že dobrovolně chodil do sexuologické ordinace a léčil se. Kadrnožka u soudů opakovaně tvrdil, že se považuje za nevinného, a jeho obhájce usiloval o naprosté zproštění viny. "Neměl jsem žádné postranní úmysly. Přihlásil jsem se na chat ze zvědavosti. Jednání lituji," prohlašoval Kadrnožka.

Pavel Hovorka

Hovorka, který pracoval jako ostraha v tiskárnách, sponzoroval dětské domovy. Jeho údajně první obětí vyhrála jím vypsanou soutěž "dítě VIP", za což měla strávit dva týdny v Praze. Chlapec tak v červenci 2005 strávil několik dnů s obžalovaným na vrátnici, kde ho muž podle žalobců zneužil. Další oběti si prý vyhledával na seznamovacích serverech. Většinou si s nimi po nějaký čas dopisoval a telefonoval. Poté je pozval k sobě do práce, kde několik z nich údajně donutil k pohlavnímu styku. Nabízel jim za něj peníze, některé také vydíral. Hrozil, že vyrazí jejich homosexuální orientaci a zveřejní jejich nahé fotografie, které mu za úplatu poslali. Někteří se bránili, a tak je podle obžaloby znásilnil. Pavel Hovorka se zodpovídal z trestných činů pohlavního zneužívání, vydírání, ohrožování výchovy, svádění k pohlavnímu styku a znásilnění. Soud mu kromě vězení uložil také sexuologickou léčbu. Hrozilo mu až dvanáctileté vězení, odsouzen na 8 let vězení.

Nejčastější oběti kybergroomingu

- 1) Děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry (lze je snadněji citově či fyzicky izolovat).
- 2) Děti s emocionálními problémy, oběti v nouzi (často hledají náhradu za své rodiče a potřebují pomocnou ruku).
- 3) Děti naivní a přehnaně důvěřivé (jsou ochotnější zapojit se do online konverzace s neznámými lidmi, obtížněji rozpoznávají rizikovou komunikaci).
- 4) Adolescenti/teenageři (zajímá je lidská sexualita, jsou ochotni o ní hovořit).

Kontrolní otázky

1. Charakterizujte kybergrooming včetně cíle kybergroomera.
2. Popište fáze kybergroomingu.
3. Kdo se nejčastěji stává obětí kybergroomingu?
4. Kdo může být agresorem kybergroomingu?
5. Zamyslete se, jakým způsobem agresor kontaktuje oběť?
6. Navrhněte prevenci kybergroomingu ve školním prostředí.

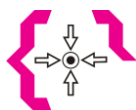
Literatura

HOFERKOVÁ, Stanislava, KRAUS, Blahoslav a BĚLÍK, Václav. *Sociální patologie a prevence pro studenty učitelských oborů*. Vydání: první. Hradec Králové: Gaudeamus, 2017. 146 stran. ISBN 978-80-7435-686-5.

KOPECKÝ, Kamil a kol. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 169 stran. Monografie. ISBN 978-80-244-4861-9.

KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. 1. vydání. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. 522 stran. CZ.NIC; 14. publikace. ISBN 978-80-88168-15-7.

4 SEXTING

Cíle

Po prostudování této kapitoly:

- Dokážete charakterizovat sexting jako rizikový jev v kyberprostředí.
- Znáte prevalenci sextingu v dětské a dospívající populaci.
- Dokážete sexting aplikovat na trestné činy.
- Umíte vyjmenovat rizika sextingu.
- Dokážete popsat důvody provozování sextingu (u dětí i dospělých osob).

Časová náročnost

3 hodiny

Pojmy k osvojení

- Sexting
- Prevalence
- Výroba a držení dětské pornografie
- Rizika sextingu
- Důvody provozování sextingu

Tento jev představuje distribuci fotografií a videomateriálů intimního charakteru. Buď tyto materiály pořizují oběti samy, s úmyslem zaujmout nebo vyhovět svému partnerovi, nebo jsou pořizovány bez jejich vědomí. Útočník tyto materiály pak buď rozesílá všem svým známým pro „pobavení“, nebo se stanou prostředkem vydírání oběti.

- elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videí se sexuálním obsahem
- sexting provozuje přibližně **7-9 % dětí ve věku 11 až 17 let**
- **15 - 18 let - výroba a držení dětské pornografie**

Rizika sextingu

1. Potenciálním útočníkům dáváme k dispozici citlivé materiály, které mohou zneužít proti nám.
2. Materiál intimního charakteru může na internetu kolovat několik let nebo může být použit za několik let od svého vzniku.
3. Oběť sextingu může být vystavena tzv. harašení či sexuálním útokům.
4. Šířitelé sextingu se mohou stát pachateli přestupku či trestního činu (šíření dětské pornografie, ohrožování výchovy dítěte apod.)

Důvody provozování sextingu

1. Sexting jako součást romantických vztahů
2. Sexting jako nástroj pro potlačení nudy
3. Sexting jako produkt sociálního tlaku
4. Sexting jako produkt konzumní společnosti, jako nástroj sebeprezentace
5. Sexting jako nástroj pomsty

Kontrolní otázky

1. Charakterizujte sexting jako rizikový jev v kyberprostředí.
2. Jaký je výskyt sextingu v dětské a dospívající populaci?
3. Vyhledejte v trestním zákoníku trestné činy spojené se sextingem.
4. Jaká jsou rizika provozování sextingu?
5. Popište důvody provozování sextingu u dětí a dospívajících. Zamyslete se nad důvody provozování sextingu u dospělých osob.
6. Zamyslete se nad vhodným typem prevence sextingu ve školním prostředí.

Literatura

HOFERKOVÁ, Stanislava, KRAUS, Blahoslav a BĚLÍK, Václav. *Sociální patologie a prevence pro studenty učitelských oborů*. Vydání: první. Hradec Králové: Gaudeamus, 2017. 146 stran. ISBN 978-80-7435-686-5.

KOPECKÝ, Kamil a kol. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 169 stran. Monografie. ISBN 978-80-244-4861-9.

HOLLÁ, Katarína. *Sexting a kyberšikana*. Vydanie: prvé. Bratislava: Iris, 2016. 165 stran. ISBN 978-80-8153-061-6.

KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. 1. vydání. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. 522 stran. CZ.NIC; 14. publikace. ISBN 978-80-88168-15-7.

5 NETOLISMUS A ONLINE GAMBLING

Cíle

Po prostudování této kapitoly:

- Budete schopni vysvětlit netolismus včetně jeho typů.
- Budete umět rozeznat příznaky netolismu.
- Dokážete popsat důsledky netolismu.
- V návaznosti na netolismus dokážete charakterizovat online gambling.
- Umíte vymežit a popsat druhy online gamblingu.

Časová náročnost

3 hodiny

Pojmy k osvojení

- Netolismus (netholismus, netománie)
- Virtuální drogy
- Příznaky
- Typy závislosti
- Důsledky
- Online hazardní hraní (online gambling)
- Druhy online hazardních her
- Kurzové sázení
- Live sázení
- Poker
- Kasinové hry a hrací automaty

Netolismus

- netholismus, netománie
- závislost na tzv. virtuálních drogách, na internetu (nesprávně na počítači)
- psychická závislost
- 7-11 % hráčů

Příznaky:

- ztráta sebeovládání
- ztráta kontroly nad časem
- pocit prázdnoty, nervozita a neklid
- brzké vstávání či ponocování u PC
- narušené vztahy
- opouštění dřívějších zájmů a přátel
- zhoršující se školní výsledky

Lze rozlišit tři základní typy závislosti na internetu:

- Závislost na online hrách (online gaming a gambling)
- Závislost na online komunikaci
- Závislost na stránkách s pornografickým obsahem

Důsledky:

- Fyzické: souvisejí se sedavou činností (páteř, krevní oběh, zduření šlach)
- Psychické: zhoršování kvality pozornosti, počítač se stává náhražkou osobních kontaktů. Člověk se stává součástí řízené komunikace a přestává být řídicím subjektem
- Sociální: narušení režimu, ztráta času, narušení přímých mezilidských vztahů a náhrada virtualitou.

Online hazardní hraní

- Hazardní hráčství, gamblerství, hazard, sázení

Druhy online hazardních her:

- Kurzové sázení – převážně sázení na nejrůznější sportovní akce a události
- Live sázení – druh kurzového sázení, umožňuje v průběhu hry bezprostředně sázet na nejrůznější aspekty hry např. skóre v poločase
- Poker – online forma pokeru
- Kasinové hry včetně hracích automatů – přesun kasinových her a výherních automatů do online prostředí

Kontrolní otázky

1. Vysvětlete netolismus včetně jeho typů.
2. Jaké jsou příznaky netolismu?
3. Jaké mohou být negativní důsledky netolismu?
4. Zamyslete se nad tím, jak často a proč využíváte počítač a internet.
5. Charakterizujte online gambling.
6. Popište druhy online gamblingu.

Literatura

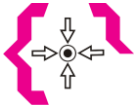
HOFERKOVÁ, Stanislava, KRAUS, Blahoslav a BĚLÍK, Václav. *Sociální patologie a prevence pro studenty učitelských oborů*. Vydání: první. Hradec Králové: Gaudeamus, 2017. 146 stran. ISBN 978-80-7435-686-5.

KOPECKÝ, Kamil a kol. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 169 stran. Monografie. ISBN 978-80-244-4861-9.

KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. 1. vydání. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. 522 stran. CZ.NIC; 14. publikace. ISBN 978-80-88168-15-7.

SPITZER, Manfred. *Kybernemoc!: jak nám digitalizovaný život ničí zdraví*. Překlad Iva Zündorf. První vydání. Brno: Host - vydavatelství, s.r.o., 2016. 388 stran. ISBN 978-80-7491-792-9.

6 NOMOFOBIE

Cíle

Po prostudování této kapitoly:

- Budete schopni charakterizovat závislost na mobilním telefonu.
- Dokážete jmenovat příznaky této závislosti.
- Dokážete příznaky aplikovat na rizika nomofobie u dětí a dospívajících.
- Seznámíte se s označením fantomové vibrace.
- Budete schopni popsat syndrom FoMO.

Časová náročnost

3 hodiny

Pojmy k osvojení

- Nomofobie, nomophobia (no mobile phone phobia), mobilománie
- Příznaky
- Fantomové vibrace
- Syndrom FoMO

Charakteristika nomofobie

- závislost na mobilu, nomofobie (nomophobia - no mobile phone phobia), mobilománie
- jedním ze znaků behaviorální závislosti na mobilním telefonu
- představuje strach z toho, že nemůžeme používat mobilní telefon
- nomofobií trpí cca 50 % uživatelů mobilních telefonů

Příznaky nomofobie:

- nervozita, kdykoli telefon nemáme u sebe nebo nemohu používat,
- obavy, že se mobilní telefon vybije nebo nebude signál,
- neustálá kontrola telefonu,
- nutkání okamžitě reagovat na sms nebo další vyzvání,
- tzv. **fantomové vibrace** (pocit, že nám telefon v tichém režimu vibruje, i když to tak není).

Poznámka

Úroveň nomophobie se testuje pomocí tzv. NMP-Q dotazníku. Test obsahuje celkem 20 otázek - ke každé otázce přiřadíte hodnotu 1 (naprosto nesouhlasím) až 7 (silně souhlasím). (Kopecký, 2015, online)

1. Cítil bych se nepříjemně bez neustálého přístupu k informacím prostřednictvím svého mobilního telefonu.
2. Naštval bych se, kdybych se nemohl podívat na informace na mém mobilním telefonu, když bych to chtěl udělat.
3. Znervózňovalo by mě, kdyby nemohl na svůj mobilní telefon přijímat zprávy (události, počasí atd.).
4. Rozčílil bych se, kdybych nemohl používat mobilní telefon a jeho možnosti, když bych to chtěl zdělat.
5. Vyděsilo by mě, kdyby mi v telefonu došla baterie.
6. Zpanikařil bych, kdybych vyčerpал svůj měsíční datový limit nebo by mi došel kredit.
7. Kdybych neměl dostupný signál operátora nebo se nemohl připojit k Wi-Fi, pak bych neustále kontroloval, jestli už signál mám nebo jestli už je Wi-Fi dostupná.
8. Kdybych nemohl používat svůj mobilní telefon, bál bych se někde uvíznout.
9. Kdybych nemohl chvíli svůj mobilní telefon používat, cítil bych nutkání ho zkontrolovat.

Když s sebou nemám svůj mobilní telefon...

10. Cítil bych se nervózní, protože nemohu okamžitě komunikovat se svou rodinou a/nebo přáteli.

11. *Bál bych se, protože by mě nemohla moje rodina nebo přátele kontaktovat.*
12. *Cítil bych se nervózní, protože bych nemohl přijímat SMS zprávy a hovory.*
13. *Byl bych nervózní, protože bych nebyl v kontaktu se svou rodinou a přáteli.*
14. *Byl bych nervózní, protože bych nevěděl, jestli mě někdo nechtěl zastihnout.*
15. *Byl bych nervózní, protože by byl přerušen můj trvalý kontakt s rodinou a přáteli.*
16. *Byl bych nervózní, protože bych byl odpojen od mé online identity.*
17. *Cítil bych se nepříjemně, protože bych nemohl aktualizovat informace ze svých sociálních sítí a online médií.*
18. *Cítil bych se nepříjemně, protože bych nemohl přijímat upozornění na aktualizace od svých kontaktů v rámci sociálních sítí a online médií.*
19. *Byl bych nervózní, protože bych nemohl kontrolovat emaily.*
20. *Měl bych divný pocit, protože bych nevěděl, co dělat.*

Výsledky:

20: Nejsi nomofobik. Máš zdravý vztah ke svému mobilnímu zařízení a nemáš problém být od něj oddělen.

21-60: Mírná nomofobie. Jsi trochu nervózní, když zapomeneš svůj telefon na den doma nebo uvízneš někde bez Wi-Fi signálu, ale v zásadě netrpíš žádnou větší úzkostí.

61-100: Střední nomofobie. Jsi ke svému přístroji připojen. Často kontroluješ aktualizace, když jdeš po ulici nebo hovoříš z přáteli, občas cítíš úzkost, když jsi odpojen. Měl bych zahájit detox.

101-120: Těžká nomofobie. Bez svého mobilu nejsi schopen fungovat ani minutu, neustále jej kontroluješ. Je to první věc, kterou ráno kontroluješ, poslední věc, kterou kontroluješ v noci. Mobil dominuje většině tvých každodenních aktivit. Je třeba zasáhnout a zahájit detox.

Syndrom FoMO

S nomofobií souvisí i syndrom FoMO (z anglického „fear of missing out“, tedy „strach z toho, že něco zmeškáme, propásneme“)

- druhem behaviorální závislosti, která se projevuje tím, že chceme mít neustále přehled o tom, co se děje, snažíme se kontrolovat dění v prostředí sociálních sítí a svým způsobem předběhnout samotné události,
- být neustále online.

Kontrolní otázky

1. Charakterizujte závislost na mobilním telefonu.
2. Jmenujte příznaky této závislosti.
3. Zamyslete se nad tím, jaká rizika může nomofobie přinést pro žáky a studenty.
4. Co označují tzv. fantomové vibrace?
5. Popište syndrom FoMO.
6. Zamyslete se nad výhodami omezeného používání mobilních telefonů ve škole.

Literatura

HOFERKOVÁ, Stanislava, KRAUS, Blahoslav a BĚLÍK, Václav. *Sociální patologie a prevence pro studenty učitelských oborů*. Vydání: první. Hradec Králové: Gaudeamus, 2017. 146 stran. ISBN 978-80-7435-686-5.

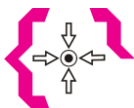
KOPECKÝ, Kamil a kol. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 169 stran. Monografie. ISBN 978-80-244-4861-9.

Projekt E-bezpečí: www.e-bezpeci.cz

KOPECKÝ, Kamil. Trpíte nomofobií? Otestujte se!. *E-Bezpečí* [online]. 2015 [cit. 2019-01-06]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/1059-nomofobie>

SPITZER, Manfred. *Kybernemoc!: jak nám digitalizovaný život ničí zdraví*. Překlad Iva Zündorf. První vydání. Brno: Host - vydavatelství, s.r.o., 2016. 388 stran. ISBN 978-80-7491-792-9.

7 DALŠÍ RIZIKOVÉ JEVY V KYBERPROSTŘEDÍ

Cíle

Po prostudování této kapitoly:

- Seznámíte se s dalšími nebezpečnými jevy virtuální komunikace.
- Dokážete charakterizovat kyberstalking (v návaznosti na právní úpravu).
- Víte označení happy slapping.
- Dokážete popsat ohrožení mobilní komunikací.
- Jste si vědomi rizik používání sociálních sítí.
- Dokážete vysvětlit jevy hoax, flaming, phishing a pharming, spam.

Časová náročnost

3 hodiny

Pojmy k osvojení

- Kyberstalking
- Nebezpečné pronásledování
- Projevy kyberstalkingu
- Happy Slapping
- Ohrožení mobilní komunikací
- Sociální síť
- Hate speech
- Hoax - poplašná zpráva
- Flaming
- Phishing a pharming
- Spam

Kyberstalking

Kyberstalking představuje pronásledování prostřednictvím informačních technologií. Zahrnuje opakované a intenzivní telefonování, psaní SMS, e-mailů, vzkazů na sociálních sítích apod.

- trestní zákoník: **nebezpečné pronásledování**: „Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že jej vytrvale prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“

Základní (typické) projevy nebezpečného pronásledování - stalkingu:

1. Opakované a dlouhodobé pokusy kontaktovat oběť pomocí dopisů, e-mailů, telefonátů, SMS zpráv, zasíláním různých zásilek s dárky, zasíláním vzkazů na ICQ, Skype, různé druhy chatu, VoIP apod.
2. Demonstrování moci a síly stalkera
3. Destrukce věcí oběti
4. Stalker se vydává za oběť
5. Snaha poškodit reputaci oběti stalkerem

Happy Slapping

- volně přeloženo jako „veselé fackování“.
- Jde o obětí nevyprovokovaný útok, kdy útočník využije momentu překvapení náhodně vybrané osoby (v parku, na ulici, v metru...), kterou následně zbije. Komplic vše natáčí na mobilní telefon a video se rvačkou je poté umístěno na internet, např. na YouTube.

Ohrožení mobilní komunikací

Při posuzování jejich rizikovosti musíme vzít v úvahu několik elementů: charakter sdělení, osobnost adresáta, osobnost volajícího, příčiny a důsledky „telefonního teroru“. Tyto hrozby představují:

- Výhružné telefonáty
- Katastrofické telefonáty
- Podvody prostřednictvím telefonu
- Telemarketingové nabídky
- Předražené telefonické linky

Zvláštní kategorii tvoří zdravotní rizika vyplývající z nadměrného užívání mobilních telefonů.

Sociální sítě

- Facebook, Twitter, Ask.fm, Tumblr, Myspace, LinkedIn, Instagram, Snapchat atd.

Rizika sociálních sítí:

- Zneužití osobních údajů, obsahu (fotografie)
- Trestná činnost (podvody, „letím do USA na měsíc“)
- Sex (hledání dětské oběti, sexting)
- Manipulace
- Extremismus (**hate speech**)
- Chování – na internetu mohou být někým jiným a mohou se jinak chovat (kyberšikana, kybergrooming)
- Hry na sociálních sítích – závislost, peníze
- Převlečený marketing

Další jevy

Hoax: poplašná zpráva, která má za úkol šířit paniku, vystrašit příjemce, donutit ho k unáhleným a často iracionálním reakcím

- Poplašné zprávy, zábavné hoaxy, smyšlené výzvy a petice, prosby o pomoc, řetězové dopisy štěstí apod.

Flaming: nepřátelské chování, urážky, nadávky, vyhrožování apod.

Phishing (bank. účet) a **pharming:** krádež citlivých osobních údajů

Spam: nevyžádaná pošta

Kontrolní otázky

1. Charakterizujte kyberstalking (v návaznosti na právní úpravu).
2. Popište happy slapping.
3. Jaká ohrožení mohou plynout z mobilní komunikace?
4. Jaké sociální sítě používáte? Vysvětlete, jaká rizika plynou z používání (různých druhů) sociálních sítí.
5. Vysvětlete jevy hoax, flaming, phishing a pharming, spam.
6. Na základě následujícího příběhu zodpovězte, o jaké druhy rizikových jevů se jedná:

Chlapci Tomáš a Michal (oba 13 let) jsou žáci 7. třídy běžné základní školy. Pocházejí z bezproblémového rodinného prostředí. Studijní výsledky jsou uspokojivé. Jejich největší zálibou je internet a počítačové hry. Mají vlastní YouTube kanál s videi, na kterých ukazují, jak hrají počítačové hry. V komentářích ve svých videích používají často vulgární slova. Kro-mě hraní počítačových her natáčejí i vlastní videa, na kterých zesměšňují dospělé. Vytvářejí videa se spícími opilými bezdomovci, se seniorkou, kterou odmítají pustit do autobusu, nebo parodují své rodiče a učitele. Nahráli také soubor čtyř videí se scénkou: paní učitelka vchází do třídy a chlapci se perou. Učitelka na ně křičí, trhá je od sebe a rozčileně jim nadává. Další přestávky se odehrává stejná scénka, ale s jinými pedagogy. Chlapci následně nahráli svá videa na

YouTube a spolužáci hodnotili (i vulgárně) chování pedagogů. Jejich videí si všimla Policie ČR v rámci odhalování kybernetického nebezpečí a přišli za nimi přímo do školy. Pro pedagogy to bylo velké překvapení. Chlapci byli podmíněčně vyloučení ze školy. Rodiče obou chlapců o jejich chování nevěděli, mysleli si, že hrají počítačové hry a chodí s kamerou do přírody. Rodiče vzali chlapce ze školy a dali je každého na jinou školu, aby se nemohli stýkat. (Hoferková, Kraus, Bělík, s. 2017)

Literatura

HOFERKOVÁ, Stanislava, KRAUS, Blahoslav a BĚLÍK, Václav. *Sociální patologie a prevence pro studenty učitelských oborů*. Vydání: první. Hradec Králové: Gaudeamus, 2017. 146 stran. ISBN 978-80-7435-686-5.

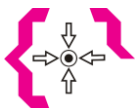
KOPECKÝ, Kamil a kol. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 169 stran. Monografie. ISBN 978-80-244-4861-9.

Projekt E-bezpečí: www.e-bezpeci.cz

KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. 1. vydání. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. 522 stran. CZ.NIC; 14. publikace. ISBN 978-80-88168-15-7.

ŠEVČÍKOVÁ, Anna a kol. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 183 s. Psyché. ISBN 978-80-210-7527-6.

8 PROJEKTY A PREVENCE VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ

Cíle

Po prostudování této kapitoly:

- Budete znát nejvýznamnější projekty, které se zabývají prevencí kyberohrožení.
- Seznámíte se s projektem E-bezpečí, s jeho činnostmi.
- Budete znát základní dokumenty, které upravují prevenci kyberohrožení ve školním prostředí.
- Dokážete charakterizovat mediální výchovu jako průřezové téma RVP.

Časová náročnost

3 hodiny

Pojmy k osvojení

- Centrum prevence rizikové virtuální komunikace
- Projekt E-Bezpečí
- Prevence ve školním prostředí
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních
- Metodické pokyny MŠMT – kyberšikana, bezpečné užívání internetu
- Školní preventivní strategie
- Mediální výchova

Centrum prevence rizikové virtuální komunikace

Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci (dále jen Centrum) realizuje mj. **Projekt E-Bezpečí**, který se zaměřuje na prevenci, vzdělávání, výzkum, intervenci a osvětu spojenou rizikovým chováním na internetu a souvisejícími fenomény.

– www.e-bezpeci.cz

Poznámka

Výzkum Rizikové chování českých dětí v prostředí internetu (2014) monitoruje výskyt základních rizikových jevů spojených s využíváním ICT. Byl realizován na reprezentativním vzorku 28 232 respondentů ve věku 11–17 let, ve všech krajích ČR v letech 2013–2014. (Kopecký a kol., 2015)

Tab. č. 1: Oběti kyberšikany u českých dětí dle jednotlivých forem

Formy kyberšikany N = 16 253 – 27 538	n	%
Verbální útoky	9 455	34,33
Vyhrožování a zastrasování	3 380	17,84
Krádež identity	2 755	11,82
Vydírání	1 879	7,91
Ponižování, ztrapňování šířením fotografie	2 982	13,70
Ponižování, ztrapňování šířením videa	1 505	6,54
Ponižování, ztrapňování šířením audia	738	3,89
Průnik na účet	8 113	34,80

Kromě kyberšikany se výzkum soustředil také na sexting. Vlastní intimní materiál (fotografii či video) umístilo na internet 7,41 % dětí ve věku 11–17 let (47 % chlapců, 53 % dívek). Vlastní sexuálně laděné materiály odeslalo jiným osobám 12 % respondentů. Jako důvody uváděli respondenti, že fotografie byla pro partnera, dále ze srandy, partner je vydíral, snaha pochlubit se nebo obdržet podobnou fotografii od partnera či kamaráda, z nerozvážnosti, pro zvýšení sebevědomí nebo získání pozornosti.

Více než polovina dětí (54 %) komunikuje na internetu s osobami, které neznají osobně a jejichž opravdovou identitu nemají jak ověřit.

Pro děti je v současnosti zcela normální sdílet v prostředí internetových služeb velké množství osobních údajů:

Tab. č. 2: Osobní údaje, které české děti zveřejňují na internetu

Osobní či jiný citlivý údaj N = 22 209	Četnost (n)	%
Jméno a příjmení	17099	76,99
Fotografie obličeje	12529	56,41
E-mail	12375	55,72
Adresa školy	4960	22,33
Telefonní číslo	4695	21,14
Adresa bydliště	3285	14,79
Kontaktní údaje k messengeru (ICQ, Skype)	3107	13,99
Rodné číslo	672	3,03
Heslo k emailovému účtu	530	2,39
PIN kreditní karty	285	1,28
Žádný osobní údaj	2232	10,05

Další projekty

Projekt Safer Internet: www.saferinternet.cz

Bezpečný internet.cz: www.bezpecnyinternet.cz

Internetem bezpečně: www.internetembezpecne.cz

Prevence ve školním prostředí

- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních

- Metodické pokyny MŠMT – kyberšikana, bezpečné užívání internetu
- Školní preventivní strategie - dlouhodobější
- Školní preventivní program – na rok (dříve tzv. minimální)
- Krizový plán školy
- Průřezové téma RVP: **Mediální výchova**

Kontrolní otázky

1. Jmenujte projekty, které se zabývají prevencí kyberohrožení.
2. Vyhledejte webové stránky projektu E-bezpečí a seznamte se s jeho činnostmi.
3. Vyhledejte seznam výzkumů, které realizoval projekt E-bezpečí.
4. Vyjmenujte dokumenty, které upravují prevenci kyberohrožení ve školním prostředí.
5. Vyhledejte mediální výchovu jako průřezové téma RVP – vypište témata, na která se zaměřuje. (Doporučený zdroj: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání)
6. Vypracujte seznam doporučení pro bezpečné užívání internetu.

Literatura

HOFERKOVÁ, Stanislava, KRAUS, Blahoslav a BĚLÍK, Václav. *Sociální patologie a prevence pro studenty učitelských oborů*. Vydání: první. Hradec Králové: Gaudeamus, 2017. 146 stran. ISBN 978-80-7435-686-5.

KOPECKÝ, Kamil a kol. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 169 stran. Monografie. ISBN 978-80-244-4861-9.

ECKERTOVÁ, Lenka a DOČEKAL, Daniel. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013. 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.

Projekt E-bezpečí: www.e-bezpeci.cz